عکس: مسلم گل‌کاشی

در یک همایش با هم‌جمعی از فعالان فرهنگی و محیط‌زیستی بیان شد

دیدگاه شهروندان درباره تغییرات اقلیمی و انرژی

در روز ۱۶ خرداد، مطابق با دومین روز از هفته محیط‌زیست، همایش «دیدگاه شهروندان درباره تغییرات اقلیمی و انرژی» در ایران همزمان با دیگر کشورها (بیش از ۸۰ کشور) برگزار شد. این نوع همایش‌ها چند سالی است که توسط نهادهای مردمی و مستقل در کشورهای مختلف دنیا و پیش از اجلاس جهانی (COP) کنوانسیون تغییرات اقلیم سازمان‌ملل (UNFCCC) سازماندهی و اجرا می‌شود. دلیل برگزاری چنین همایش‌هایی، آگاهی از دیدگاه شهروندان درباره موضوع اجلاس آن‌سال و دخیل کردن دیدگاه‌های شهروندان در تصمیم‌گیری‌هاست.

امسال، این برنامه به همت جمعی از فعالان فرهنگی و محیط‌زیستی برای اولین‌بار در ایران هم برگزار شد. در این همایش ابتدا برای افراد شرکت‌کننده پنج فیلم کوتاه (هرکدام ۵ تا ۱۰ دقیقه) پخش شد که توضیحی بی‌طرفانه درباره موضوعات بود. شرکت‌کنندگان که ۱۱۰ نفر از شهروندان عادی تهرانی بودند، براساس سن، میزان تحصیلات و جنسیت در گروه‌هایی ۶نفره، دور میزها نشستند. پس از پخش هر فیلم، مدیر میز با شهروندان صحبت می‌کرد تا اگر درباره موضوع فیلم ابهام یا سوالی دارند، برطرف شود و سپس شهروندان به سوالاتی مرتبط با فیلم که در اختیارشان قرار گرفته بود، پاسخ می‌دادند.

موضوعات بخش‌های پنج‌گانه عبارت بودند از: اهمیت مقابله با تغییرات اقلیمی، ابزارهای مقابله با تغییرات اقلیمی، مباحثات سازمان‌ملل و تعهدات دولت‌ها، انصاف و تقسیم وظایف، وعده‌ها و پیمان‌ها و پایبند ماندن به آنها. بخش ششم هم به موضوع مختص ایران، یعنی بحران آب (کاهش سطح آب‌های زیرزمینی) اختصاص یافته بود.

این همایش در سالن همایش‌های کمیته ملی المپیک در باشگاه انقلاب آغاز شد. شرکت‌کنندگان، ۱۱۰ نفر از شهروندان بودند. تیم اجرایی برنامه راهم ۳۳ نفر داوطلب تشکیل می‌دادند. دکتر عبدالحسین وهاب‌زاده، دکتر داوودرضا عرب و دکتر شهریار عامری میهمانان ویژه این همایش بودند.

در بخشی از برنامه و در میان تماشای فیلم‌ها و پاسخگویی به سوالات، دکتر وهاب‌زاده از اهمیت رابطه کودکان با طبیعت و تأثیرات آن سخن گفت و از افتتاح چند مدرسه طبیعت در شهرهای مختلف ایران خبر داد. ایشان همچنین بیان داشت که «تحقیقات ثابت کرده است که وقتی کودکان زمان بیشتری را در طبیعت می‌گذرانند، در آینده توجه و اهمیت بیشتری برای آن قایل بوده و در مقابل مسائلی که محیط‌زیست و زمین را تهدید می‌کند، بی‌تفاوت نخواهند بود.»

در بخش ششم، دکتر داوودرضا عرب، از اعضای ستاد احیای دریاچه ارومیه و طراح بخش بومی برنامه، یعنی بحران آب و کاهش میزان آب‌های زیرزمینی مطالبی در این باره ارایه کرد و توضیحاتی درباره مسأله کم‌آبی در ایران دادند. ایشان برخی از سیاست‌های اشتباهی را برشمردند که در سال‌های اخیر منجر به بحران کم‌آبی شده است؛ انتخاب کشاورزی به‌عنوان محور توسعه کشور و استفاده بی‌رویه و بی‌برنامه از چاه‌ها برای تأمین آب موردنیاز کشاورزی نمونه‌هایی از این سیاست‌ها بودند. براساس شاخص‌های سازمان‌ملل مناطق زیادی از ایران بحران شدید کم‌آبی دارند و سایر مناطق هم با بحران کم‌آبی مواجه هستند. تبعات ادامه وضع موجود تنها دامنگیر بخش کشاورزی نخواهد بود، بلکه مشکلاتی همچون افت کیفی منابع آب زیرزمینی، حرکت آب‌های شور به سمت آب‌های شیرین، نشست زمین و آسیب دیدن تأسیسات زیربنایی ساخته شده در دشت‌های کشور، مهاجرت به شهرها و افزایش حاشیه‌نشینی را نیز در پی خواهد داشت. پس از سخنرانی دکتر عرب بخش آخر پرسشنامه‌ها در اختیار شهروندان قرار گرفت.

نتیجه‌ای که از بررسی پرسشنامه‌ها به‌دست آمد، بلافاصله برای مراجع مرتبط فرستاده شد تا همسو با دیدگاه شهروندان برای حل این بحران که تهدیدی جدی برای سلامت و امنیت مردم است، چاره‌ای بیندیشند. بازتاب بین‌المللی همایش هم بسیار خوب بود و UNFCCC با انتشار عکسی از برنامه از تلاش ایران برای برگزاری این مراسم تشکر کرد. گفتنی است حامیان این برنامه، سازمان حفاظت محیط‌زیست، ستاد توسعه آب معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری و UNFCCC بودند.

آشنایی با موسسه خزنده‌شناسان پارس

تلاش برای حفاظت از گونه‌های بومی و در معرض خطر انقراض

موسسه خزنده‌شناسان پارس، موسسه‌ای غیردولتی و غیرانتفاعی زیست‌محیطی با هدف حفاظت از طبیعت و حیات‌وحش کشور ایران است. متخصصان و محققان این موسسه در تلاشند تا با پژوهش و تحقیق در زمینه دوزیستان و خزندگان از تنوع زیستی این مهره‌داران در پهنه ایران زمین حفاظت و حمایت کنند. ما معتقدیم، همه در حفظ و حراست از گونه‌های حیات‌وحش و زیستگاه‌های آنها مسئولیم و آینده کره زمین و انسان‌ها به بقای جمعیت‌های همه گونه‌ها وابسته است. این موسسه سعی دارد با آموزش و آگاه‌سازی اقشار مختلف جامعه از جمله مردمان بومی، علاقه‌مندان به طبیعت، دانشجویان، کارشناسان و محیط‌بانان درخصوص حفظ محیط‌زیست ایران به‌ویژه زیستگاه‌ها و تنوع‌زیستی دوزیستان و خزندگان، گامی استوار در راه توسعه پایدار محیط‌زیست و تقویت فرهنگ حفاظت از گونه‌های بومی و در معرض خطر انقراض بردارد.

مهم‌ترین زمینه‌های فعالیت موسسه

- ترویج فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست در کشور
- حفاظت از گونه‌های در معرض خطر انقراض
- آموزش و آگاه‌سازی مردم بومی در ارتباط با گونه‌های در معرض خطر انقراض محل زندگی آنها
- برگزاری کارگاه‌های تخصصی و دوره‌های آموزشی مرتبط در سطوح مختلف
- شناسایی و بررسی پراکنش گونه‌های خزنده و دوزیست
- بوم‌شناسی و بررسی زیستگاه دوزیستان و خزندگان
- بررسی خصوصیات زیستی خزندگان و دوزیستان
- برگزاری سفرهای تخصصی دوزیستان و خزندگان
- تهیه کتب و چاپ مقالات علمی در زمینه خزندگان و دوزیستان همچنین موسسه خزنده‌شناسان پارس در راستای برنامه‌های بلندمدت آموزشی و پژوهشی و با هدف آشنایی کودکان و نوجوانان با خزندگان و دوزیستان در معرض خطر انقراض، ایجاد حس علاقه و آشتی کودکان با موجودات محل زندگی و همچنین ایجاد فرهنگ حفاظت از حیات‌وحش کشور، بخشی از فعالیت‌های خود را به آموزش کودکان و نوجوانان معطوف کرده که این فعالیت‌ها شامل برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جشنواره‌ها به‌ویژه در مناطق روستایی با همکاری آموزش‌وپرورش شهرستان‌هاست.

شما هم می‌توانید این موسسه بپیوندید

موسسه خزنده‌شناسان پارس مانند همه موسسات غیردولتی زیست‌محیطی در سراسر دنیا از افراد علاقه‌مند به فعالیت در زمینه‌های حفاظت، آگاهسازی و مطالعات بوم‌شناختی دعوت می‌کند که به‌صورت داوطلبانه با ما همکاری کنند.

در صورت تمایل و آگاهی از چگونگی فعالیت‌های داوطلبانه می‌توانید اطلاعات و زمینه همکاری موردنظر خود را در فرم بخش فعالیت‌های داوطلبانه سایت وارد کنید تا درصورت نیاز به مهارت و زمینه مورد علاقه‌تان با شما تماس گرفته شود.

آدرس سایت: www.pars-herp.org

روی خط خبر

تجهیز روستاهای حاشیه قره‌سو به تصفیه‌خانه

معاون محیط‌طبیعی و تنوع‌زیستی اداره کل محیط‌زیست استان کرمانشاه گفت: همه روستاهایی که فاضلاب آنها وارد رودخانه قره‌سو می‌شود تا پایان سال ۹۵ به سیستم تصفیه‌خانه فاضلاب مجهز می‌شوند. کاظم علیزاده درخصوص آخرین وضع رودخانه قره‌سو اظهار کرد: اعتبار خوبی برای بهبود این رودخانه درنظر گرفته شده و قرار است روستاهای حاشیه رودخانه که فاضلاب آنها وارد قره‌سو می‌شود به سیستم تصفیه‌خانه فاضلاب مجهز شوند.

وی درخصوص اقداماتی که برای سراب نیلوفر درنظر گرفته شده نیز یادآوری کرد: این منطقه جزو مناطق تحت‌مدیریت ما نیست از همین‌رو تنها می‌توانیم نظارت کنیم و کارهای اجرایی با منابع طبیعی و میراث فرهنگی است. معاون محیط‌طبیعی و تنوع‌زیستی محیط‌زیست کرمانشاه با اشاره به‌وجود چاه‌های غیرمجاز در حاشیه سراب نیلوفر، تصریح کرد: برای حفظ حریم این سراب مقرر شد چاه‌های غیرمجاز حاشیه آن پلمب شود.

علیزاده همچنین از نصب کنتور هوشمند روی چاه‌های مجاز این منطقه هم خبر داد که باعث می‌شود حقابه آن رعایت شود. به‌گفته این مسئول، سراب‌نیلوفر یک جاذبه طبیعی مهم کرمانشاه است که به‌دلیل وجود نیلوفرهای آبی از شهرت زیادی برخوردار بود، اما طی سال‌های اخیر به‌دلیل استفاده بی‌رویه از آب‌های اطراف آن برای مصارف کشاورزی، دچار خشکی شد و بسیاری از گونه‌های گیاهی و جانوری ساکن آن در معرض خطر قرار دارند. وی در بخش دیگری از سخنان خود درخصوص غار قوری‌قلعه نیز یادآوری کرد: ساماندهی این غار و بهبود فضای آن برای جذب گردشگر برعهده میراث‌فرهنگی است و ما در این بین تنها نقش نظارتی داریم.

اجرای طرح روستای پاک در استان

مصطفی سالاری در نشست با مدیرکل و شماری از فعالان محیط‌زیست استان بوشهر اظهار داشت: با توجه به وضع استان بوشهر در اجرای طرح‌های مختلف صنعتی، توجه به شرایط و وضع زیست‌محیطی استان نیز یک ضرورت است که مسئولان محیط‌زیست استان باید با کار کارشناسی در این زمینه وارد عمل شوند.

وی بیان کرد: فعالیت در عرصه محیط‌زیست نیازمند تحقیق و پژوهش و کار کارشناسی است، لذا اداره‌کل محیط‌زیست نقش مهمی در این زمینه دارد. سالاری از اجرای طرح روستای پاک در استان بوشهر خبر داد و گفت: با اجرای این طرح در هیچ کوچه و خیابانی، زباله به حال خود رها نمی‌شود و این مسأله در سلامتی و بهداشت بسیار تاثیرگذار و تحولی اساسی در حوزه محیط‌زیست و بهداشت عمومی است.

استاندار بوشهر با اشاره به راه‌اندازی دهکده‌های گردشگری در استان بوشهر یادآور شد: دهکده‌های گردشگری در چند نقطه استان اجرایی و عملیاتی شده و برای تکمیل این پروژه‌ها از هیچ‌تلاشی فروگذار نمی‌کنیم.

سالاری با بیان این‌که تمام الزامات زیست‌محیطی در دهکده گردشگری بوشهر رعایت شده و مورد تأکید است، گفت: در ایجاد دهکده گردشگری بندر بوشهر تمام الزامات زیست‌محیطی به‌طور کامل مدنظر است و هیچ‌گونه مداخله و پیشروی در دریا نخواهیم داشت. استاندار بوشهر افزود: در مطالعات طرح آمایش استان، از مسائل پرینگ و مهم، بحث زیست‌محیطی است و در تمام برنامه‌ها به این مقوله توجه شده است.

وی اضافه کرد: امسال دفع و جمع‌آوری زباله در همه روستاها و حتی آبادی‌های استان، بهداشتی می‌شود که مجری این طرح دهیاری‌ها هستند و اجرای طرح موجب بهبود وضع بهداشتی در روستاهامی شود.

خاطرات داوطلبی

خاطرات معصومه ابتکار از شکار غیرمجاز شیوخ عرب در بوشهر

داوطلبان مبارزه با شکار «هوبره»

کتاب «خوشه‌های شهریور» حاوی خاطرات معصومه ابتکار طی ۸سال ریاست سازمان حفاظت محیط‌زیست در دولت‌های هفتم است که در اردیبهشت سال ۱۳۸۸ منتشر شد. این کتاب ۳۶ فصل دارد و فصل ۱۰ آن با عنوان «شکار هوبره و شیوخ عرب» به روندی پرداخته که به تهیه و تصویب آیین‌نامه شکار منجر شد، که بخشی از این فصل که مربوط به بوشهر ابعاد این موضوع را روشن‌تر می‌کند:

ـ ساعت ۹ شب بالاخره آقای مهندس کاظم سپهرفر مدیرکل محیط‌زیست خوزستان با دفتر تماس گرفت. ساعت‌ها بود که به دنبال تماس تلفنی با او بودیم. ولی مدیرکل را که همراه محیط‌بانان در بیابان‌های جنوب در تعقیب شکارچیان هوبره بودنمی‌یافتیم.

با صدایی خسته از آن سوی سیم می‌گفت: «مگر به این سادگی است؟ اعیان عرب با ماشین‌های آخرین سیستم می‌تازند و می‌روند. ولی ما باید هر چند کیلومتر یک بار ماشین‌هایمان را از میان گل و لای با هل دادن و سالم و صلوات بیرون بکشیم. البته امشب که بساط شکارشان به هم ریخت فردا ببینیم چه می‌شود.»

«هوبره» نماد مقاومت سازمان شده بود و هر جا که نام این پرنده به گوش می‌رسید، همان جا و همان لحظه مکان و زمان تنش و کشمکش بود. تقاضاهای مکرر و مصرانه شیوخ ثروتمند عرب برای شکار هوبره توسط بازهای شکاری تربیت شده از هر سو بر سر و روی سازمان می‌بارید.

هوبره پرنده مهاجر زیبایی است که قدرت دفاعی عجیبی دارد و در جنگ و ستیزی تمام‌عیار و دیدنی با باز شکاری یا مغلوب می‌شود و یا نجات می‌یابد. در حالی که این پرندگان جزو گونه‌های در معرض تهدید بوده و در لیست ساینیز قرار دارند و ممنوعیت شکار آنها در مقررات داخلی و بین‌المللی محرز است. ساینیز، کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های در معرض تهدید است که ایران جزو متعاهدین آن به‌شمار می‌آید و ملزم به رعایت ضوابط آن است.

اشتیاق شیوخ عرب سبب گرمی بازار غیرقانونی قاچاق پرنده‌های شکاری مانند «باز» از سالیان گذشته در ایران شده بود. شیوخ، متقاضی شکار هوبره در استان‌های بوشهر، خوزستان، فارس و کرمان بودند و در اثر این تقاضا و بازار به وجود آمده، شبکه مافیایی عظیمی برای حمایت از این نوع شکار در بین افراد محلی و حتی برخی مسئولان شکل گرفته بود. از دلایل این امر پولی بود که عرب‌ها حاضر بودند در قبال کسب مجوز شکار خرج کنند و بنابراین با دادن وعده‌هایی مثل ساختن درمانگاه و غیره، برخی از مسئولان را مجاب می‌کردند. اصطلاح «باز و بسته» از همین جا رایج شده بود، به این معنی که «باز» شکاری می‌گیرند و «بسته»های دلارمی‌دهند.

البته تقابل با این روند، کار آسانی نبود. در این زمینه، اداره کل نظارت و بازرسی سازمان و مدیرکل آن آقای ابوالفضل تهرانی بیشترین بار را بر دوش کشید. در یکی دوسال نخست، نمی‌شد چند هفته‌ای بگذرد و آقای تهرانی با گزارشی از ورود یا فشارهای شیوخ عرب برای شکار هوبره مراجعه نکند.

هر گاه صبح اول وقت می‌رسیدم و آقای تهرانی را در دفترم منتظر می‌دیدیم، تا آخر خط را می‌خواندم. او خبر آورده بود که دیشب محیط‌بانان از استان کرمان یا خوزستان یا بوشهر گزارش داده‌اند که متخلفانی را با تعدای تله صید باز و با تعدادی پرنده شکاری دستگیر کرده‌اند و الان هم در حال تشکیل پرونده برای دستگاه قضایی هستند. حداکثر هر دو هفته یک بار منتظر بودم تا مدیرکل نظارت و بازرسی با پرونده هوبره‌باش وارد اتاق شود و زنگ آغاز ماجرای جدیدی از کش و قوس تهران و استان و دستگاه‌های ذی‌ربط را به صدا درآورد.

در این میان نام شیخ بابتین، از نام‌های آشنای قصه‌های هوبره بود. بابتین از ثروتمندان کویت و بسیار علاقه‌مند به این نوع شکار به شمار می‌رفت و اگر آقای تهرانی لحظه‌ای غفلت می‌کرد، خبر می‌رسید که او با پیش‌قراولانش در استان خوزستان دیده شده‌اند.

در ابتدای هر فصل شکار، طی مکاتبه‌ای با وزارت کشور و وزارت امور خارجه، موضوع ممنوعیت این شکار و سیاست سازمان مبنی بر عدم اجازه و برخورد قاطع با متخلفان اعلام می‌شد. اما به نظر می‌رسید این روش چندان اثری ندارد.

یک‌بار که آقای تهرانی صبح اول وقت با پوشه هوبره‌اش وارد اتاق شد، خبر آورد یکی از وزرای مشاور کشور عمان بدون اجازه و هماهنگی با سازمان وارد استان بوشهر شده و ظاهرا تدارک مفصلی برای شکار هوبره دیده است. این در حالی بود که سازمان هیچ اطلاعی از موضوع نداشت. یعنی همه کارها بدون اطلاع محیط‌زیست استان و ستاد صورت گرفته بود و به اصطلاح، مادر مقابل عمل انجام‌شده قرار داشتیم.

گفتم: به مدیرکل استان اطلاع دهید که باید برود و به وزیر عمانی بگوید این کار فقط با مجوز سازمان امکان‌پذیر است و چون اساسا شکار هوبره در کشور ما غیرقانونی است، پس حضوری به این منظور قابل توجیه نیست.

ساعت زیادی گذشت تا اطرافیان وزیر مطمئن شدند محیط‌بانان اجازه شکار نخواهند داد. در این مرحله خواستم تا تماس تلفنی بین من و وزیر را فراهم کنند. البته این ماجرا از همان آغاز روز شروع شد و حدود ساعت ۱۰ شب بود که بالاخره میهمانان ناخوانده چاره‌ای جز برقراری تماس تلفنی ندیدند.

آقای تهرانی خدا که وزیر زبان انگلیسی نمی‌داند و مدیرکل تشریفاتش در کنار او واسطه تماس است. گوشی را برداشتم و ضمن خوشامدگویی و اظهار امیدواری برای همکاری‌های متقابل در زمینه محیط‌زیست، یادآور شدم که شکار در ایران فقط با مجوز سازمان امکان‌پذیر است و در این مورد خاص محدودیت و مقررات بسیار سخت‌گیرانه‌ای وجود دارد. به‌طوری که اتباع ایرانی به هیچ وجه اجازه چنین شکاری ندارند و از اینجا هم به‌عنوان یک وزیر انتظار می‌رود از مقررات تبعیت کند. آقای وزیر هم تشکر کرد و توضیح داد که مقامات محلی گفته‌اند تمام مجوزها دریافت شده است؛ بعد هم قول داد در چارچوب مقررات عمل کند.

در جلسه بعد هیأت دولت، گزارش این واقعه را مطرح و تاکید کردم که فرماندار و بخشداران نمی‌توانند مجوز شکار صادر کنند حتی مدیران استانی محیط‌زیست هم در این زمینه اختیارات تام ندارند. آقای رئیس‌جمهوری از قاطعیت سازمان حمایت کرده و قرار شد تذکرات لازم به مسئولان ذی‌ربط داده شود. ولی مسأله عمیق‌تر از آن بود که این گونه حل شود. به همین دلیل حتی جلسه‌ای ویژه با شخص رئیس‌جمهوری در این مورد داشتیم.

در پایان تابستان و پاییز این ماجرا اوج می‌گرفت. از سوی دیگر تلاش‌هایی برای ساماندهی موضوع و ضابطه‌مند ساختن آن صورت می‌گرفت. این تلاش‌ها به تهیه آیین‌نامه‌ای برای کنترل شکار شیوخ عرب انجامید. براساس این آیین‌نامه که در هماهنگی دقیق بین سه دستگاه و نظارت و کنترل کامل سازمان تهیه شد، اعطای مجوز فقط به مسئولان رده اول این کشورها و به صورت بسیار محدود به‌عنوان یک باور دیپلماتیک مورد تصویب نهایی قرار گرفت. براساس این آیین‌نامه می‌بایست کمیته شکار در سازمان حفاظت محیط‌زیست شکل گیرد و شرایط سازمان طبق مفاد آیین‌نامه رعایت شود. در این آیین‌نامه مشخص شد که درخواست مجوز فقط توسط وزیر امور خارجه برای موارد بسیار خاص و رده‌های اول حکومتی امکان‌پذیر است. به این ترتیب دولت مسأله‌ای که بی‌حرمتی، آشفتگی و اعتراض مجامع داخلی و خارجی را به دنبال داشت ضابطه‌مند کرد. اگرچه گاه شاهد تکرار این ماجراها بودیم.

به‌هرحال با هوشیاری ماموران محیط‌زیست و هماهنگی‌ها در دولت تقریبا ظرف دوسال توانستیم این پدیده غیرقانونی را مهار کنیم. پدیده‌ای که وقت و انرژی زیادی از عوامل سازمان می‌گرفت و نه‌تنها به اعتبار بین‌المللی کشور، بلکه به غرور ملی ایرانی خدشه‌دار می‌ساخت.